

نقوش کاشیکاری قاجاریه در تهران

تألیف و نگارش: نجم‌الدین فرخ یار

فرخ یار، نجم الدین، ۱۳۴۲-
نقوش کاشیکاری قاجاریه در تهران / تالیف و نگارش نجم الدین فرخ یار
تهران، هفت آسمان ۱۳۹۶
۱۲۹ ص. مصور (رنکی).
۹۵۰۰۰ ریال: ۶-۱۴-۷۷۹۳-۹۶۴-۹۷۸

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیما.
عنوان روی جلد: کاشی های گرافیکی، بررسی نقوش کاشیکاری قاجاریه در
تهران.

۱- کاشی و کاشیکاری - ایران - تاریخ - قرن ۱۳ ق - نقاشی روی کاشی
۳- کاشی و کاشیکاری ایرانی ۴- کاشی و کاشیکاری اسلامی - ایران
- اصفهان، الف، عنوان، ب عنوان: کاشی گرافیکی بررسی نقوش
کاشیکاری قاجاریه در تهران.
۴ الف ۱۹ / ۷ / ۴۶۷۰ NK ۶۰۹۵۵ / ۲۳۸
م ۸۵ / ۴۵۶ کتابخانه ملی ایران

انتشارات هفت آسمان

نویسنده، مدیرمسئول، مدیر هنری و طراح روی جلد: نجم الدین فرخ یار
ناشر: انتشارات هفت آسمان

ویراستار و مدیر اجرایی: الهام جودکی
حروفچینی و صفحه آرایی: تاپ گرافیک
لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپ هفت رنگ
شابک: ۸-۱۴-۷۷۹۳-۹۶۴-۹۷۸

چاپ: نوبت اول
سال انتشار: ۱۳۹۶
تیراژ: ۱۰۰۰

قیمت: ۹۵۰۰۰ ریال
نشانی ناشر: تهران

صندوق پستی: ۱۱۱۵۵/۴۸۴۴
تلفن و فاکس: ۸۸۱۱۰۵۴/۸۸۳۰۳۲۴۴

حق چاپ محفوظ است.

بسم الله الرحمن الرحيم

۱. شناسنامه
 ۲. فهرست
 ۳. مآخذ مورد استفاده در رساله
 ۴. تشکر نامه
 ۵. سفرنامه
 ۶. مقدمه
 ۷. فهرست اماکن دوره قاجاریه
 ۸. تاریخچه کاشیکاری
 ۹. طرز کار و ساخت کاشی
 ۱۰. ابزارهای کاشیکاری
 ۱۱. سلسله قاجاریان
 ۱۲. ورود غرب و انحطاط هنری در دوره قاجاریه
 ۱۳. مسجد مدرسه سپهسالار
 ۱۴. شمس العماره
 ۱۵. مسجد شاه
 ۱۶. امامزاده صالح
 ۱۷. امامزاده سید نصرالدین
 ۱۸. امامزاده هسید اسماعیل
۸۵. اسامی معماران دوره قاجاریه
 ۷۶. گلدان های ساخت و ساز
 ۹۷. گلدان با طرح ساده
 ۲۸. منظره سازی کاشیکاری
 ۹. کاشیکاری طبیعت بی جان

۱۹.

www.ketab.ir

نقوش کاشیکاری قاجاریه در تهران

مقدمه:
کاشیکاری قاجاریه از زمانی شروع می شود که دهته ترک تازی را برای گرفتن حاکم و به بدیه می شود و از آنجا که فرهنگ در جنگ ساخته نمی شود، در راهپای حاکم آقا محمدخان، فتعلیشاه، محمدشاه و در زمان ناصرالدین شاه شروع به دست زدن به ساختن هنر و تجلیل از هنرمندانی می کنند که در تاریخ به سر قاجاریه معروف می شوند. البته و صد البته که این حرکت هنری از دسترس عرب و غریبان دور نمی ماند و رواج فرهنگ غرب در دامن این ملت هنرمند چیزی نیست که به سادگی از آن گذشت. قاجاریه با تمام زشتیهایش بخشی از فرهنگ و ما را تشکیل داده اند و چیزی نیست که به توان از این مرز و بوم و از این آب و خاک جدا ساخت.

قاجاریان :

ایل قاجار یکی از طایفه های ترکمان بود که بر اثر هجوم مغول از آسیای مرکزی به ایران آمدند . همین که کریم خان زند در گذشت آقا محمد خان به شتاب از شیراز گریخت و به استرآباد رفت . و به سرپرستی ایل قاجار آهنگ تسخیر کشور کرد و در این تسخیر همیشه خان قاجار فاتح بود . آقامحمد خان که بی رحم و کینه توز بود بیشتر مردمان کرمان را به گناه آنکه از لطفعلی خان پشتیبانی کرده بودند کور کرد و چشمهای آن شاهزاده دلاور (لطفعلی خان) را نیز کور کرد و آخر او را در تهران کشت . در این زمان والی گرجستان که فرهاد ابردار ایران بود ، به سرکشی پرداخت و خود را در پناه دولت روسیه قرار داد .

آقا محمد خان با شتاب تمام ، لشکر به گرجستان کشید و تفلیس پایتخت آن را فتح کرد و به تهران بازگشت .

در این هنگام سراسر ایران جز خراسان زیر فرمان آقا محمد خان در آمده بود . در سال ۱۲۱۰ در تهران که پایتخت او بود تاج شاه بر سر نهاد .

در این حال خبر رسید که روسیه به گرجستان لشکر فرستاد اما پیش آنکه جنگی در بگیرد ، سه تن از خدمتکارانش از بیم - آن حربه - او را کشتند .

مرگ آقا محمد خان در سال ۱۲۱۱ روی داد . چون آقامحمدخان فرزند نداشت برادر زاده خود را که به نام جدس فتحعلی خوانده می شد و به این سبب او را « بابا خان » می نامیدند ولیمهد کرده بود .

چند سال اول شاهی او به زد و خورد با شورشیان و مدعیان سلطنت گذشت و فتحعلی شاه توانست همه را سرکوب کند .

در این زمان جنگی که می بایست میان آقا محمدخان قاجار با سپاه روس بر سر گرجستان روی دهد در پادشاهی فتحعلی شاه آغاز شد . و سفير انگلیس میانجی صلح شده در قریه گلستان از آبادیهای قریباغ عهدنامه ای میان دو دولت ایران و روس بسته شد که به « عهدنامه گلستان » معروف است .

چند سال بعد باز میان ایران و روس جنگ در گرفت . اما اتفاق میان شاهزادگان و سرداران و نداشتن سلاح جدید و نرسیدن حقوق سپاهیان سرانجام کار را بر عباس میرزا دشوار کرد و ایرانیان با همه دلیری شکست یافتند .

سپاهیان روس شهرهای ایروان و نخجوان را گرفتند و از رود ارس

گذشتند و شهرهای تبریز و خوی هم به دست ایشان افتاد . و روس ها به جنوب سرازیر شدند . آخر دولت ایران ناگزیر شد که شرایط صلح را بپذیرد و در قریه ترکمن چای با دولت پیمانی بستند که به « عهدنامه ترکمن چای » معروف است

جنگهای ایرانی و عثمانی در سالهای ۱۲۳۵ تا ۱۲۳۸ یعنی فاصله میان دو جنگ ایران و روس روی داد . و عباس میرزا در سال ۱۲۳۹ در شهر مشهد در گذشت .

فتحعلیشاه با آنکه پسران بسیار داشت محمدمیرزا فرزند عباس میرزا را ولیمهد کرد و به فرمانروایی آذربایجان فرستاد دو سال بعد خودش نیز در گذشت (۱۲۵۱) پس از مرگ فتحعلی شاه محمدمیرزای ولیمهد به تدبیر لیاقت وزیرش ابوالقاسم قائم مقام به تهران آمد و بر تخت شاهی نشست .

دوران پادشاهی محمدشاه چهارده سال بود و چون شاه بیمار و ناتوان و وزیرش نادان و بی تدبیر بود ، سراسر کشور به پریشانی و بی نظمی گرفتار شد .

مرگ محمدشاه در سال ۱۲۶۴ قمری روی داد .

بعد از فوت محمدشاه ، پسرش ناصرالدین شاه میرزا که به عنوان ولیمهد در تبریز اقامت داشت با اتفاق میرزا تقی خان امیر نظام و عده ای از

ملازمان به سوی پایتخت حرکت کرد و در شانزده سالگی به تخت نشست ۱۲۶۴ هـ . ق « و میرزا تقی خان امیرنظام را با لقب اتابک

اعظم به صدارت منصوب داشت و سپس به توسعه امور فرهنگی همت گماشت و دارالفنون را پایه گذاری کرد و سرانجام در حمام فین کاشان

به قتل رسید (ربیع الاول ۱۲۶۸ هـ . ق) در دوران سلطنت این پادشاه ، وزارتخانه های متبعه در کشور ایجاد شد و سرانجام ناصر الدین شاه

در حرم حضرت عبدالعظیم در شهر ری به دست میرزا رضای کرمانی به قتل رسید و در همان جا به خاک سپرده شد .

بعد از فوت ناصرالدین شاه پسرش مظفرالدین میرزا که به مدت چهل سال مقام ولایت عهدی داشت سلطنت رسید (۱۳۱۳ هـ . ق)

و فرمان مشروطیت ایران را صادر کرد . مظفرالدین شاه ، قانون اساسی مشروطیت ایران را که در پنجاه و یک اصل تنظیم شده بود در تاریخ

چهاردهم ذی القعدة ۱۳۲۴ هجری قمری صحه گذاشت و در نوزدهم همان ماه بر اثر بیماری در گذشت و پسرش محمد علی میرزا به سلطنت رسید (۱۳۲۴ هـ . ق)